

BESEDA UREDNIKA

S to številko tudi revija vstopa v »navadno leto 2018«, ki ga ne obeležuje več velika obletnica reformacije, ki je posebej izzivala k iskanju odgovorov na vprašanje, kaj vse je verska reformacija pred 500 leti prispevala v versko, kulturno, civilizacijsko zgodovino krščanske Evrope, na kaj vse je vplivala in česa vsega izraz/odraz je bila. Z navadnim letom so spet v ospredju vprašanja, kaj in kako je s (protestantskim) krščanstvom v sodobnem svetu, v sodobnem (post)modernem in globaliziranem svetu, v svetu modernizacijskih in globalizacijskih procesov in njihovih nosilcev na eni ter različnih tradicionalnih in lokalnih (tudi verskih) »identitet« in njihovih nosilcev na drugi strani. Natančneje vprašano: kako je v tem in takem svetu z glasom krščanskega sporočila in slišnostjo tega glasu, kako je s podobo – videnjem te podobe – cerkve kot njegovega glasnika. To vprašanje je posebej ključno prav za protestantsko krščanstvo in protestantske cerkve (ali: na to vprašanje lahko daje najboljši odgovor prav vpogled v sodobno protestantsko krščanstvo). Katoliška cerkev se s svojim »bogastvom« temu vprašanju v večji meri kot protestantske lahko izogiba. Ko pravim »bogastvo«, ne mislim samo in v prvi vrsti na njeno materialno/denarno bogastvo, ampak na (pre)obilje njenih »duhovnih«, dobredelnih, vzgojnih, magično-religioznih, folklornih, »identitetnih«, odkrito in prikrito političnih, odkrito ali prikrito ekonomskih ustanov in dejavnosti (obe vrsti/pojmovanji bogastva sta seveda v medsebojni zvezi, druga drugo omogočata in pogojujeta). Taka cerkev je sicer ranljivejša, ker je bolj »izpostavljena«, toda

po drugi strani je zaradi vsestranskosti svojega bogastva toliko odpornejša. Kaj zato, če je na primer v neki deželi zaradi ekonomskih zablod diskreditiran in celo odstavljen celoten cerkveni vrh, ali če v neki drugi zaradi spolnih škandalov odstopi celotno škofovsko vodstvo – iskalcev in čistilcev lokalne »Marije pomagaj« to ne prizadene; kaj zato, če se ne išče Boga – družinska, lokalna, nacionalna cerkvena praznovanja s svojimi simboli in ceremoniali so nekaj tako lepega, povezujočega, »našega« ...

Vse to velja tudi za protestantske cerkve, ki/ kolikor sledijo vzoru »polnosti« in bogastva katoliške. Do neke mere mu zaradi preživetja celo morajo slediti, toda praviloma vendarle v manjši meri – in prav zato so njihove vidnost, slišnost in sprejetost (ali odklonjenost) v večji meri odvisne od iskanja, slišanja, dojemanja in sprejemanja krščanskega označila samega (»pravega spoznanja Boga po Jezusu Kristusu«). V Katoliški cerkvi in v njenem bogastvu je to vprašanje tako rekoč le eno od vprašanj, lahko je odrinjeno ali prekrito z drugimi, lahko je zavito in »zapakirano« v najrazličnejše privlačnejše ovoje. V svetu, kakršen je (vedno bil in bo !?), lahko tudi to pomaga, da se krščansko sporočilo vsaj besedno in simbolno ohranja ter prenaša (kakor koli se ga tako tudi neizogibno odrija in deformira).

V posodobljenem jeziku izdana Dalmatinova *Biblija (Nova zaveza)* je bila v jubilejnem letu izjemen dosežek Trubarjevega foruma in njegovih sodelavcev. *Sveto pismo Nove zaveze* je tako prišlo tudi v hiše in roke, v katere sicer ne bi prišlo. Prišlo je, ker je bilo sprejeto kot *Dalmatinova Biblija*, kot slovenski kulturni dosežek, kot zgodovinski dokument nastajanja slovenske kulture in samozavesti. Z vidika verujočega je mogoče reči, da so taki zunanji pogoji omogočili, da je prišlo *Sveto pismo* v hiše in roke; da pa bo prišlo tudi »pred oči« in preko njih do »srca« in od tam v človekovo življenje in delovanje, pa je stvar Božje milosti in »Duha, ki veje kjer hoče«. Z vidika raziskovalca – ki je vidik naše revije – pa se je vedno mogoče (in potrebno) vpraševati in raziskovati tudi naprej: kje so še drugi pogoji, da bo (in kako bo) novozavežno sporočilo sprejeto in dojet, s katerimi drugimi sodobnimi vzgledi, idejami in spoznanji se bo srečalo (v glavi, v zavesti in ravnanju ljudi), se z njimi

povezalo ali spopadlo, bilo od njih podprto ali zavrto, dobilo tako ali drugačno barvo ali postalo brezbarvno ... Seveda se oba vidika – verski in raziskovalski – ne izključujeta, nasprotno, drug drugega izzivata, le hkrati se ne moreta in ne smeta uporabljati ...

Naj bo to kratko razmišljanje uvod v številko, ki začinja *Razprave, študije* z referatom Marka Kerševana s simpozija ob 500-letnici reformacije na univerzi v Mariboru novembra 2017, ki obravnava ne vedno na prvi pogled vidne relacije med nekaterimi vidiki temeljnega reformatorskega spoznanja in poudarka o človekovem opravičenju ter odrešenju »samo po milosti« in nekaterimi značilnostmi moderne mentalitete ter vprašanje aktualnosti teh relacij danes. Z istega simpozija objavljamo še razpravo Jonatana Vinklerja, ki/ker govori o metodoloških vidikih zgodovinskega raziskovanja in predstavljanja osebnosti (kot je bil Luther). Oba prispevka dobro nakažeta širino in tematsko raznovrstnost simpozija v Mariboru in hkrati različne vidike aktualnega pomena raziskovanja reformatorske dediščine. Milena Mileva Blažič raziskuje verske motive in protestantske vrednote v svetovno znanih Grimmovih pravljicah. Avtoričina raziskava je bila predstavljena tudi na Študijskih večerih Slovenskega protestantskega društva. V rubriki objavljamo tudi prevod starejše in pri nas težje dostopne razprave Petra Kuzmiča o cerkvi in Božjem kraljestvu. Ker gre za daljši članek, pričujoča številka prinaša njegovo prvo polovico, jesenska pa drugo. Velja spomniti: mednarodni počastitveni zbornik, *Festschrift*, ob avtorjevi 65-letnici (2011) je izšel z naslovom *Najprej Božje kraljestvo*.

V rubriki *Študijski večeri* objavljamo iz raznovrstnega repertoarja predavanj v minuli sezoni tri: predavanje Borisa Simončiča o budizmu, ki je služilo kot uvod v razpravo o razlikah in podobnostih med budizmom in krščanstvom ter še posebej njunimi notranjimi različicami; predavanje Petra Kovačiča Peršina, ki je pokazalo na vztrajanje katoliških stereotipov pri obravnavanju reformacije v Benedikovi knjigi *Krščanstvo na Slovenskem v luči virov*, ter predavanje Vinka Ošlaka o razlogih (in odmevih) že omenjene izdaje posodobljenega besedila Dalmatinovega prevoda *Novega testameta* iz leta 1584.

Bilo je povedano prinaša ob Cankarjevi 100-letnici, kar je povedal Ivan Cankar o(b) Trubarju v svojih dveh predavanjih leta 1908. Kot običajno je ponatisnjeno/izbrano besedilo tudi tokrat opremljeno s pojasnili in z opombami, ki jih zahteva sedanje (ne)poznavanje Trubarja (in Cankarja). Za taka nujna pojasnila in opombe je poskrbel Dušan Voglar, ki je ključne odlomke Cankarjevih predavanj tudi izbral.

Razgledi, vpogledi ponujajo kritičen vpogled v dve izjemno pomembni publikaciji. Vincenc Rajšp predstavlja reprezentativni jubilejni zbornik *Europa reformata 1517–2017* s prikazom mestnih središč in z njimi povezanih vodilnih osebnosti evropske reformacije (abecedno) od Antwerpna (z Viljemom Oranjskim) do Züricha (s Zwinglijem in z Bullingerjem). Med 48 »mesti reformacije« je predstavljena tudi Ljubljana s Primožem Trubarjem (avtorja izvrstnega prikaza sta nemška zgodovinarja Anton Schindling in Dennis Schmidt). Marko Kerševan predstavi in (tudi kritično) komentira do sedaj najobsežnejšo monografijo o Trubarjevi teologiji, ki jo je za jubilejno leto napisal in izdal *Gerhard Giesemann*. Nemški poznavalec in raziskovalec slovenskega protestantizma in protestantike se osredotoča na – doslej neopravljeno – primerjalno analizo Trubarjevih slovenskih besedil in nemških ali latinskih – posebej Luthrovih – tekstov, ki jih je Trubar prevajal, povzemal ali se nanje opiral in skliceval. Na tej osnovi skuša utemeljeno odgovoriti na vprašanje, kaj je (in kaj ni) »Trubarjeva teologija«, pri čemer kritično zavrača nekatere po njegovem prehitre, neutemeljene ali preprosto napačne presoje starejših in novejših slovenskih raziskovalcev. Kerševanovemu prikazu in komentarju je dodan (z avtorjevim dovoljenjem) slovenski prevod izbranih odlomkov Giesemannovega dela, predvsem njegovi Zaključki. Delo naj bi v celoti kmalu izšlo tudi v slovenskem prevodu Fanike Krajnc - Vrečko in Edija Vrečka (†) pri založbi ZRC SAZU.

V tokratni številki sta objavljena dva *Portreta* zaslužnih za raziskovanje in poznavanje protestantizma na Slovenskem. Vincenc Rajšp je pripeval portret *Matije Murka (1861–1952)* in omogočil vsaj začetno seznanjenje tudi z manj poznanimi mislimi tega uglednega in vplivnega, a danes pri nas premalo poznanega raziskovalca in presojevalca (pome-

na) slovenskega protestantizma. Matija Murko, rojen v Destrniku, je bil profesor slavistike na Karlovi univerzi v Pragi, kjer je tudi umrl. Klaudija Sedar je v nekrologu orisala življenjsko pot in delo letos spomladi nenadoma umrlega *Franca Kuzmiča (1952–2018)*, izjemno zaslužnega raziskovalca in poznavalca zlasti prekmurskega protestantizma in vse do zadnje številke enega najrednejših in najprizadevnejših avtorjev naše revije. Pisec teh vrstic se ga bo še posebej hvaležno spominjal kot sodelavca in avtorja pri dveh ključnih publikacijah: tematski številki o protestantizmu revije *Poligrafi* 21–22/2001, kjer je sodeloval s slovenskim prevodom *Heidelberškega katekizma 1563*, in monografiji *Protestantizem, slovenska identiteta in združujoča se Evropa* (Filozofska fakulteta UL, 2006), kjer je pisal o Evangeličanski cerkvi v slovensko-madžarskih odnosih v Prekmurju v 20. stoletju.

V *Kroniki* smo s tremi povezanimi prispevki zabeležili izvolitev in umestitev dr. Aleksandra Erniše za duhovnika/pastorja tržaške evangeličanske cerkvene občine 15. aprila 2018. Trst zgodovinsko in simbolno (s Trubarjem in Bonomom) povezuje nemški, italijanski in slovenski protestantizem: objavljamo nagovora Geze Fila, škofa slovenske evangeličanske cerkve, in Heinerja Bludaua, dekana in najvišjega predstavnika Evangeličanske luteranske cerkve v Italiji, ter pridigo Aleksandra Erniše ob tem dogodku.

Marko Kerševan

[https://doi.org/10.26493/2590-9754.14\(27\)5-9](https://doi.org/10.26493/2590-9754.14(27)5-9)